
Gezondheidszorg in onderwijstijd: hoe is dit geregeld?

AANSPRAKELIJKHEID VOOR MEDISCH HANDELEN IN HET ONDERWIJS

Eind 2019 lanceerden de ministers Slob en De Jonge de nieuwe factsheet ‘Gezondheidszorg in onderwijstijd’. Dit factsheet is aangeboden aan de Tweede Kamer. Het document is de opvolger van een eerdere brochure die alleen diabeteszorg betrof in het primair onderwijs. In het nieuwe factsheet staan ook andere medische aandoeningen. Wat zijn de knelpunten die voortkomen uit het uitvoeren van medische handelingen op school en is het nieuwe factsheet een deugdelijke handreiking?

Mede door de invoering van passend onderwijs worden medische handelingen frequenter toegepast op school. De vraag is wie deze handelingen mogen verrichten. Onderwijspersoneel is er in de regel niet voor opgeleid. Toch ervaren docenten en onderwijsondersteuners druk om medische handelingen te verrichten, bijvoorbeeld omdat collega’s dat in het verleden ook deden of omdat de leerling hierdoor naar school kan. Voor het organiseren van zorg in onderwijstijd is het belangrijk dat de positie van het onderwijspersoneel en de school duidelijk is, zo schrijven de ministers in de Kamerbrief van 30 oktober 2019¹. Dat is de reden waarom er een nieuw factsheet is gekomen en ook de handreiking Medisch handelen in het basisonderwijs van de PO-Raad wordt aangepast. In het factsheet staat wie welke zorg mag verlenen en waarover ouders, leerlingen en scholen afspraken kunnen maken, bij voorkeur aan het begin van elk schooljaar. Volgens de ministers is het primair de verantwoordelijkheid van de ouders dat ze de zorg organiseren voor hun kind. De school is wel verplicht te onderzoeken hoe zij medische zorg onder schooltijd kan regelen. Door publicatie van het factsheet hebben de ministers getracht de positie van het onderwijspersoneel en de verantwoordelijkheden van de school bij medisch handelen te verduidelijken. Samenwerkingsverbanden kunnen dit opnemen in de basisvoorziening².

GEEN VERPLICHTING

Het factsheet constateert dat het leveren van gezondheidszorg geen onderdeel is van het onderwijsproces. Een leerkracht of een school is niet verplicht handelingen rondom de zorg van de leerling uit te voeren en mag dus weigeren dit te doen. Wel is de school verplicht voor elke leerling, samen met de ouders, te onderzoeken hoe ze de nodige zorg onder schooltijd kan regelen. Bijvoorbeeld op welke

momenten dit moet gebeuren en in welke ruimte. Een school mag niet bij voorbaat leerlingen uitsluiten. Als een medewerker van de school zorg verleent aan de leerling, moet een schoolbestuur daarmee akkoord zijn. Het schoolbestuur kan immers aansprakelijk zijn als er iets mis gaat met zorghandelingen op school. Dit hangt af van een aantal factoren, zoals of de uitvoerder zorgvuldig en volgens instructies handelt.

WIE MAG GEZONDHEIDSZORG VERLENEN VOLGENS DE WET?

Het factsheet sluit aan bij het onderscheid tussen zogenoemde voorbehouden handelingen en alle andere zorghandelingen, de niet-voorbehouden handelingen. Voorbeelden van voorbehouden handelingen zijn het toedienen van insuline met een injectiepen of het inbrengen van een sonde. Niet-voorbehouden handelingen zijn bijvoorbeeld het toedienen van insuline via een insulinepomp die al is aangebracht, het verwisselen van een stomazakje, het meten van bloeddruk of het geven van medicijnen. Niet-voorbehouden handelingen mogen (uiteraard mits met toestemming van de ouders en/of leerling) worden verricht, indien zij voldoende zorgvuldigheid in acht nemen.

Voorbehouden handelingen zijn veertien risicovolle handelingen die op grond van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG) alleen deskundig en bekwaam zorgpersoneel mag uitvoeren. Er is een uitzondering: onder strikte voorwaarden mogen ook anderen dit doen. Onderwijspersoneel mag deze handelingen in opdracht van een bevoegde zorgprofessional uitvoeren als het voldoende geïnstrueerd is en voldoende heeft geoefend om de handeling bekwaam uit te oefenen. Ook mag de bevoegde zorgprofessional een ander uitsluitend dan opdracht geven een voorbehouden handeling te verrichten,

MR. NOOR DIETVORST

advocaat bij Cascade advocaten,
n.dietvorst@cascadeadvocaten.nl

als hij of zij aanwijzingen kan geven, toezicht kan houden en indien nodig tussenbeide kan komen³. Dat veronderstelt dus de fysieke nabijheid van de zorgprofessional op het moment van handelen, een situatie die zich in de praktijk (zeker in het reguliere primair onderwijs) niet vaak voor doet. Een alternatief is dat de ouders of de leerling zelf (vanaf een bepaalde leeftijd) de voorbehouden handeling verrichten. Ook dat is niet altijd realistisch. Daarom bestaat er nog een laatste mogelijkheid: de onderwijsprofessional (of een ander binnen de school) verricht de voorbehouden handeling niet beroepsmatig. Dat wil zeggen dat hij of zij dan op verzoek van de ouders als privé-persoon handelt, dit vrijwillig doet en hiervoor ook niet wordt betaald. Het factsheet vermeldt dat de school er geen bezwaar tegen mag hebben dat deze persoon de handelingen verricht en dat de ouders eindverantwoordelijk zijn.

UITWERKING AFSPRAKEN

Over de uitvoering van medische handelingen onder onderwijstijd moet de school vanzelfsprekend heldere afspraken maken. Het factsheet vormt niet meer dan een eerste vertrekpunt. Waar kunt u in de praktijk tegenaan lopen?

1. Voorbehouden handelingen zijn 'voorbehouden' omdat zij risicovol zijn. Het is dus niet niks als onderwijspersoneel deze als privépersoon uitoefenen. Wie is aansprakelijk als er onverhoopt toch iets mis gaat? Het is voor zowel de betrokken onderwijsprofessional als het schoolbestuur (dat wel toestemming moet geven voor het verrichten van de handelingen op de school en bij wie de onderwijsprofessional nu eenmaal in dienst is) belangrijk na te gaan of zij verzekerd zijn voor aansprakelijkheid in deze situatie.
2. Waar moeten de medische handelingen worden uitgevoerd? Indien dit buiten de klas door de leerkracht moet plaatsvinden, moet er toezicht zijn op de onbemande klas.
3. In sommige gevallen is de leerling zelf al in staat zorg te verlenen, bijvoorbeeld door zelf insuline te spuiten. Het blijft in dat geval noodzakelijk af te spreken waar de leerling deze handeling uitvoert, waar hij of zij terecht kan als iets niet goed gaat en wie toezicht houdt op de leerling.
4. Het factsheet oppert ook als mogelijkheid dat ouders wanneer zij in de buurt van de school zijn zelf zorg kunnen verlenen. Daarnaast bestaat de variant dat zij samen met andere ouders van kinderen met een vergelijkbare zorgvraag

beurtelings zorg verlenen. De school dient de vraag te beantwoorden of zij de betreffende ouder wel toegang kan en wil bieden tot de school en of het toestaan van het bieden van medische zorg aan andere leerlingen wel verstandig is. Scholen moeten ook hier in het kader van aansprakelijkheid goede afspraken over maken.

5. In het factsheet wordt tevens de professionele zorgverlener in de vorm van een wijk- of kinderverpleegkundige genoemd. Als er een indicatie wordt afgegeven voor verpleegkundige zorg, kan deze zorg zo nodig ook op school worden geboden. Deze vorm lijkt het meest voor de hand te liggen en te voldoen aan alle vereisten van noodzakelijke zorg en afstemming met de ouders, maar is tegelijkertijd alleen op indicatie beschikbaar en dus alleen in heel specifieke gevallen een oplossing.

6. Als op regelmatige basis gezondheidszorg op school wordt geboden, is het verstandig beleid te ontwikkelen dat (bijvoorbeeld) wordt vastgelegd in het medicijnprotocol van de school. Bij dit protocol moet dan ook de medezeggenschapsraad worden betrokken: deze heeft instemmingsrecht.

CONCLUSIE

Hoewel het factsheet bedoeld is om helderheid te scheppen over de positie van het onderwijspersoneel en de verantwoordelijkheden van de school bij medisch handelen, blijft onderbelicht dat zowel het schoolbestuur als een onderwijsprofessional als privépersoon in het geval van het verrichten van medische handelingen aansprakelijkheidsrisico's lopen en dat zij zich hiertegen moeten verzekeren. Maak daarom zorgvuldige afwegingen bij het maken van afspraken over medische handelingen onder onderwijstijd. BSM

Noten

- 1 Brief aan Tweede Kamer d.d. 30 oktober 2019 van het ministerie van VWS, kenmerk 1602734-197618-J
- 2 Daarmee wordt een motie uit 2018 van kamerlid Van Meenen uitgevoerd (<https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epm-j1ey0/vkppqcv5mdhyc>)
- 3 Artikel 35 en 38 Wet BIG